

מבדקי אכיפה סביבתיים להבטחת עמידה בדרישות חוק

עו"ד קובי בר-לב, לשעבר בכיר במשרד להגנת הסביבה, מבצע מזה מספר שנים מבדקי אכיפה פנימיים במפעלים וחברות לוודא עמידה בדרישות הסביבתיות ולצמצם סנקציות כספיות ופליליות // **דניאל דותן**

כיצד מתבצעים מבדקי האכיפה שאתה מיישם במפעלים?

"לתהליך יש 3 שלבים: בשלב הראשון אני בוחן את ההוראות הסביבתיות שחלות על החברה, בין היתר בתחום הטיפול בחומרים מסוכנים, הפליטות לסביבה, חובות הדיווח, תיעוד המסמכים וכדומה.

בשלב השני, אני בוחן באיזו מידה החברה עומדת באותן ההוראות שמייפתי בשלב הראשון. אני מבצע סיור באתרי החברה, נפגש עם העובדים והנהלה, בודק את נהלי החירום ובוחר באיזו מידה החברה עומדת בנהלים שהיא עצמה קבעה. בשלב השלישי אני מנ"פיק דו"ח מסכם, שחוסה בחיסיון עו"ד-לקוח, הכולל את הליקויים המרכזיים שנמצאו ואת ההמלצות לפעילות.

חשוב לציין כי דיווח בזמן על הפרה סביבתית ונקיטה בפעולות למניעה או לצמצום, יכולים להביא להפחתה משמעותית של העיצום הכספי. המבדק הפנימי מסייע לחברה לעמוד גם בנטל הזה."

מהן הסנקציות המשפטיות על מפעלים שלא עומדים בדרישות להגנת הסביבה?

"הסנקציות נעות על הסקלה שבין העמדה לדין פלילי והטלת קנסות, הן על החברה והן על נושאי המשרה, דרך הטלת עיצומים כספיים, שבחוקים מסוימים יכולים להגיע ל-800 אלף ש"ח לכל הפרה, ועד - לצווים מנהליים, כגון צווי סגירה או פינוי רעלים, כאשר האלטרנטיבה היחידה, במקרים אלו, היא לפנות לבית המשפט כדי לבטל את הסנקציה.

הרגולציה כיום מעודדת חברות ומפעלים להיות פרו אקטיביים. בהרבה מובנים, לא כדאי להמתין להגשת כתב אישום או לקבלת עיצום כספי. מבחן התוצאה מראה שעדיף למנכ"ל לקחת את המושכות לידיים ולשלוט בניהול הסיכונים של החברה, בין היתר, באמצעות מבדק האכיפה הפנימי.

גם חברות שהתרחשו אצלן הפרות סביבתיות, הצליחו באמצעות מקצועיות ומוכנות גבוהה יותר של אנשי החברה, לצמצם את הסיכון לאדם ולסביבה ובמקביל, להפחית גם את הסיכון המשפטי שרביץ לפתחם."

עו"ד קובי בר-לב | צילום: ישראל הדרי

בישראל ואת המעבר של התחום לכיוון המשפט והאכיפה", מציין עו"ד בר-לב. לאחרונה הוא פתח משרד ייעודי המתמחה בתחום איכות הסביבה ומייצג בהליכים פליליים ובתביעות אזרחיות וכן בשימועים ובהליכים מנהליים של המשרד להגנת הסביבה. יותר מכל, הוא מאמין שמבדקי האכיפה הפנימיים באיכות הסביבה הם הכלי המיטבי שבאמצעותו יכולות חברות לצמצם את הסיכונים שיש לפעילותן.

בשנים האחרונות ניכרת עליה משמעותית באכיפת דיני איכות הסביבה בישראל. עם זאת, מפתיע לגלות שחלק מהחברות אינן מודעות כלל לדרישות החוק החלות עליהן או לסנקציות המשפטיות הכרוכות באי עמידה בדרישות אלה.

כחלק מהגנה משפטית פרואקטיבית על חברות ועסקים, מוביל עו"ד קובי בר-לב, לשעבר בכיר במשרד להגנת הסביבה ומי שניהל כיו"ר ועדת איכות הסביבה של לשכת עורכי הדין, מנגנון של מבדקי אכיפה פנימיים. המדובר במנגנון ייעודי שמטרתו לצמצם התרחשות של אירועים סביבתיים ולסייע לחברות שיש לפעילותן ממשקים סביבתיים לעמוד בדרישות הדין.

לדברי עו"ד בר-לב, "ממידע שפרסם המשרד להגנת הסביבה עולה, כי במהלך השנים 2010 - 2015 הודיע המשרד על כוונה להטיל עיצומים כספיים בסכום כולל של למעלה מ-100 מיליון ש"ח. מעבר לכך, האחריות בישראל להגנה על הסביבה מפני פליטות וזיהומים מוטלת הן על החברה והן על נושאי המשרה, כגון מנכ"לים ובמקרים מסוימים אף על די-רקטורים. על הרקע הזה, המבדקים משמשים כלי יוצא מן הכלל לניהול הסיכונים הסביבתיים והמשפטיים של הפירמה."

השקפת המבט של עו"ד בר-לב היא ייחודית. הוא הגיע לתחום בעקבות קורס ב'דיני איכות הסביבה' שלקח אצל מי שהיה לימים שופט בית המשפט המחוזי בחיפה, השופט דניאל פיש. לאחר שסיים את הקורס בסוף שנות ה-90, התמחה במשרד להגנת הסביבה, בה שימש יועץ משפטי לאגף חומרים מסוכנים ואף כיהן כיועץ בכיר למנכ"ל המשרד. הוא ליווה בהצלחה את פעילות האכיפה של המשרד, ייצג את מדינת ישראל במסגרת דיוני אמנת ברצלונה להגנה על חופי הים התיכון ואף פעל רבות להקמת פארק אריאל שרון.

"כשעבדתי במשרד להגנת הסביבה, עבדו איתי כעשרה יועצים משפטיים. כיום, המספר יותר מאשר הכפיל את עצמו. זה ממחיש יותר מכל את ההתפתחות של דיני איכות הסביבה